

8. Развитие почтово-финансовых услуг // Почтовая связь. Техника и технологии. – 2008. – № 11. – С. 15-19.
9. Финансовая аналитика [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.finanal.ru>.
10. Бобров Є.А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку / Є.А. Бобров // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 88-94.
11. Захарченко Е.В. Стратегия оператора почтовой связи на финансовом рынке / Е.В. Захарченко // Экономика управления в условиях побудови інформаційного суспільства : Всеукр. наук. конф. ОНАЗ ім. О.С. Попова 21-22 квітня 2009 р: тези допов. – Одеса, 2009. – С. 129-131.
12. Марголина А.М., Цыганова А.А. Мировой и отечественный опыт организации совместного предоставления страховых и банковских услуг. – М. : РАГС, 2007. – С. 112-114.

УДК 336.77:656.7:061.5

Лотоцький В.А.

аспірант

Національного авіаційного університету

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВ І БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Стаття присвячена розкриттю сутності процесного, системного та ситуаційного підходів у процесі реалізації взаємин підприємств і банківських установ. Деталізовані етапи існуючих наукових підходів і фактори впливу на організацію взаємодії підприємств і фінансово-кредитних установ. Розглянуто приклади практичної реалізації наукових підходів у системі взаємовідносин підприємств та банків.

Ключові слова: процесний, системний, ситуаційний науковий підхід, взаємодія, підприємство, фінансово-кредитна установа.

Лотоцький В.А. НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Статья посвящена раскрытию сущности процессного, системного и ситуационного подходов в процессе реализации взаимоотношений предприятий и банковских учреждений. Детализированы этапы существующих научных подходов и факторы влияния на организацию взаимодействия предприятий и финансово-кредитных учреждений. Рассмотрены примеры практической реализации научных подходов в системе взаимоотношений предприятий и банков.

Ключевые слова: процессный, системный, ситуационный научный подход, взаимодействие, предприятие, финансово-кредитное учреждение.

Lototsky V.A. SCIENTIFIC METHODS OF INTERACTION BETWEEN ENTERPRISES AND BANKING INSTITUTIONS

The authors point their view at the nature of the process, system and situational approaches in the process of interaction between companies and banking institutions. Steps of existing scientific approaches and factors that influence the interaction process between enterprises and financial institutions are uncovered. Examples of practical implementation of scientific approaches in the system of relations between enterprises and banks are investigated.

Keywords: process, system, situational scientific approach, cooperation, enterprise, financial and credit institutions.

Постановка проблеми. Взаємини банків і підприємств, які сформувалися на початку ХХІ століття, істотно відрізняються від тих взаємин, які були визначальними на початку ХХ століття. До таких помітних особливостей слід віднести: посилення залежності розвитку банку від стратегії розвитку підприємства – клієнта банку, перехід банків до політики утримування і залучення нових клієнтів, реалізація політики лояльного ставлення до клієнта, розробка комплексу послуг для підприємств – клієнтів кожної сфери діяльності. Посилення залежності розвитку банків від темпів розвитку підприємств країни змушує банки застосовувати різні методи прогнозування тенденцій розвитку промислового і сектора послуг, визначаючи майбутні потреби клієнтів і маючи намір надати їх в момент настання необхідності в їх застосуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження організації взаємодії підприємств та фінансово-кредитних установ знайшло своє відображення у публікаціях таких науковців, як В.В. Коваленко [3], Р.І. Лепак [2], Н.А. Яковишиної [6], Г.В. Астапової [1]. Однак більшість досліджень присвячена розкриттю економічної сутності фінансово-кредитної взаємодії банків і підприємств, обґрунтуванню ролі

кредитних відносин у фінансово-кредитній взаємодії, аналізу стану процесів кредитування підприємств.

Залишаються поза увагою авторів фундаментальні наукові дослідження в теорії організації взаємодії підприємств та фінансово-кредитних установ.

Постановка завдання. Ускладнення процесу взаємовідносин підприємства та фінансово-кредитних установ вимагає необхідності систематизації, узагальнення та подальшого розвитку існуючих теоретичних підходів до організації їх співпраці.

Виклад основного матеріалу дослідження. До розгляду сутності організації взаємовідносин можна підійти з різних наукових підходів: процесного, системного, ситуаційного.

Розкриттю сутності та етапів організації взаємодії підприємств та банківських установ у найбільшій мірі відповідає процесний підхід, у відповідності до якого організацію взаємодії можна означити як процес реалізації сукупності дій із забезпечення визначеного виду взаємовідносин підприємства та фінансової установи.

В основі процесного підходу взаємодії підприємств та фінансових установ лежить методологія процесного підходу до управління. В основі процесного підходу лежить сукупність процесів, які взаємоді-

ють з метою реалізації мети діяльності підприємства. Будь-який процес конкретизується у логічній послідовності реалізації певної сукупності етапів. Виходячи із класичного поняття процесного підходу до управління підприємством, взаємодію підприємства та фінансової установи слід розглядати як сукупність логічно структурованих процесів, спрямованих на досягнення функціональних завдань діяльності підприємства, а саме своєчасного забезпечення ефективного руху фінансових потоків на підприємстві.

Організація взаємодії підприємств і фінансових установ має різну процедуру, методичне та документальне забезпечення в залежності від позиції суб'єкта такої взаємодії.

З позиції підприємства реалізація процесного підходу до організації взаємодії полягає у сукупності наступних дій:

- 1) виявлення потреби у фінансовому інструменті або послугі фінансової установи;
- 2) визначення обсягу потреби;
- 3) дослідження умов майбутньої взаємодії;
- 4) вибір ділового партнера взаємодії;
- 5) оцінювання ефективності майбутньої взаємодії;
- 6) організація взаємодії;
- 7) контроль за реалізацією процесу взаємодії.

З позиції фінансової установи організація їх співпраці з

підприємствами базується на виконанні наступних процедур:

- 1) публічне оголошення об'єктів та умов потенційної взаємодії;
- 2) документальне оформлення звернення клієнтів;
- 3) оцінювання клієнтів з позиції його спроможності виконання умов взаємодії;
- 4) вибір партнера взаємодії та документальне оформлення взаємовідносин;
- 5) контроль за реалізацією процесу взаємодії.

За часом виконання даних дій інтегрована структура процесу взаємодії обома суб'єктами взаємовідносин матиме вигляд, представлений на рис. 1.

На реалізацію кожного з етапів процесу взаємодії підприємств та фінансових установ впливають як екзогенні, так і ендогенні фактори, як загальні для всіх підприємств та фінансових установ, так і специфічні для кожного підприємства та фінансової установи. У таблиці 1 наведена узагальнена класифікація факторів, які визначають ефективність реалізації кожного з етапів взаємодії.

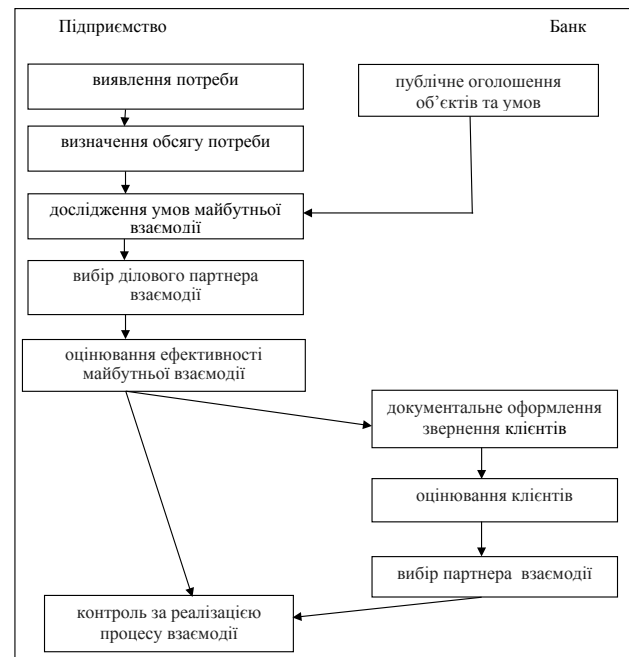

Рис. 1. Етапи процесу взаємодії підприємства та фінансової організації

Джерело: складено автором

Важливим у процесі аналізу об'єкту дослідження є використання системного підходу, у відповідності до якого відбувається його розчленування на елементи, що забезпечують функціонування системи як цілісного об'єкта. Використання системного підходу дозволяє ідентифікувати всю сукупність елементів системи, здійснити аналіз ефективності участі кожного елементу в реалізації мети функціонування системи в цілому, виявити слабкі сторони кожного із структурних елементів системи та розробити заходи по забезпеченню підвищення ефективності системи в цілому на основі удосконалення функціонування її структурних елементів.

За системним підходом, «організація взаємодії підприємств та фінансової установи» – це сукупність видів взаємовідносин, інструментів, методів реалізації мети та досягнення задач такої взаємодії.

Цінність системного підходу в аналізі досліджуваних об'єктів полягає у можливості моделювання системи у відповідності до обраного критерію. Таке

Таблиця 1

Фактори впливу на активність організації процесу взаємодії підприємств та банківських установ

Етап	Екзогенні	Ендогенні
Виявлення потреби у фінансовому інструменті або послугі фінансової установи	Сприятливість умов підприємницької діяльності (простого та розширеного відтворення) стан конкуренції на ринку підприємства перспективи розвитку галузі	Стратегія розвитку підприємства
Визначення обсягу потреби	Вартість зовнішніх джерел	Власні джерела
Дослідження умов майбутньої взаємодії	Вартість ресурсів Термін взаємодії Надійність умов взаємодії	Власні джерела
Вибір ділового партнера взаємодії	Конкуренція на фінансовому ринку	Наявність історії взаємодії
Оцінювання ефективності майбутньої взаємодії	Прогнозування змін умов взаємодії	Наявність методик та кваліфікації оцінювачів
Організація взаємодії	Законодавство Внутрішня документація	Досвід та кваліфікація учасників взаємодії
Контроль за реалізацією процесу взаємодії	Стан ринку фінансових ресурсів	Внутрішня політика учасників взаємодії Економічне становище учасників взаємодії

Джерело: складено автором

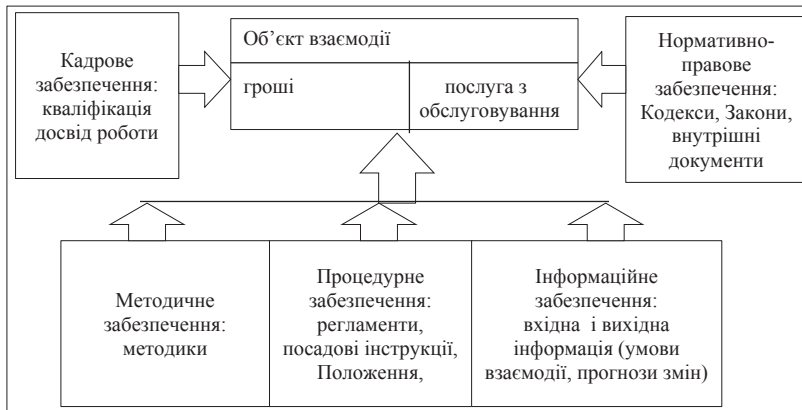

Рис. 2. Система взаємодії

Джерело: складено автором

модельовання дозволяє сформувати альтернативні варіанти розвитку системи в залежності від заданої сукупності обраних елементів системи.

Системний підхід до організації взаємодії виражається здебільшого в різноманітності видів взаємодії та відмінностях їх правового, організаційного, методичного, юридичного забезпечення. Так, щодо видів взаємодії, то вони визначаються об'єктом та суб'єктом взаємодії. Так, в залежності від суб'єкту управління (підприємство, фінансова установа) об'єктом взаємодії виступають грошові кошти або послуга. Об'єкт взаємодії визначає вид договірної операції, яка лежить в основі виду взаємодії. Отже, найбільш поширеними видами взаємодії підприємств і банків є: кредитні, депозитні операції, обслуговування поточних рахунків тощо. Кожному із видів взаємодії властиві свої інструменти, процедури, методики оцінювання, правові та економічні обмеження тощо, які в сукупності реалізують мету забезпечення стійкості і ефективності взаємодії підприємства і фінансової установи.

Структурно системи взаємодії підприємств та фінансових установ подано на рис. 2.

Особливістю сучасного етапу розвитку системи видів взаємодії підприємств та фінансово-кредитних установ є поява нових банківських послуг, які базуються на використанні досягнень розвитку інформаційних технологій. Зокрема, новою для банку «Фінанси та кредит» є послуга у вигляді автоматич-

них платежів (Standing Order). Стрімкий розвиток інформаційних систем дозволив банкам запропонувати своїм корпоративним клієнтам систему, яка дистанційно управляє рахунками і фінансовими операціями компанії через Інтернет (інтернет-банкінг «FC Business»). Розвиток економіки став приводом для появи нової банківської послуги – еквайрингу. Показовим у системі взаємовідносин банків і клієнтів є розвиток договірних відносин з паливними компаніями про спільне обслуговування клієнтів.

В останні роки відзначається тісна співпраця банків з авіаційними компаніями України. Так, авіакомпанія «Міжнародні Авіалінії України» та банк «Фінанси та Кредит» запустили кобрендинговий проект «Ульотна картка». У рамках проекту випускаються кредитові та дебетові картки Visa Classic і Visa Gold, оформлення яких покладено на банк «Фінанси та Кредит». При оплаті будь-яких товарів і послуг «Ульотною картою», клієнтам будуть нараховуватися 2 бонусні милі за кожні витрачені 24 гривні.

У даний час відносини підприємств і банків переходять в площину економічних взаємовідносин, що потребує більшої обґрунтованості економічної ефективності такої взаємодії. Однак економічний аналіз результатів взаємодії підприємств та банків показав, що у системі взаємовідносин підприємств та банків залишається значною частю власників у визначенні суб'єктів такої взаємодії. Опосередкована чи пряма пов'язаність власників з банківськими структурами обумовлює і вибір партнерів та економічних умов для такої взаємодії. На жаль, порівняння умов взаємодії авіакомпаній з банківськими установами дозволило виявити різну її ефективність. Найбільш економічно вигідними для авіакомпанії на сьогодні залишаються умови взаємодії із закордонними банками. Низькі відсоткові ставки дозволяють авіакомпаніям задовольняти потребу у кредитних коштах для технічного оновлення та поповнення авіапарку. Однак низькі кредитні ставки зарубіжних банків компенсуються підвищеними вимогами до кредитоспроможності та дотримання дисципліни повернення позики.

Таблиця 2

Принципи взаємодії підприємств та фінансово-кредитних установ

Науковий підхід	Принцип	Характеристика принципу
Процесний	взаємовигідності	У процесі взаємодії підприємств та фінансово-кредитних установ задовольняються потреби та інтереси обох учасників
	рівнозначності	Процес взаємодії базується на недопущенні будь-яких проявів дискримінації по відношенню до одного із його учасників
	обґрунтованості	Рішення щодо початку та процесу взаємодії повинні бути організаційно можливими та економічно обґрунтованими
	цілеспрямованості	Взаємодія підприємств та фінансово-кредитних установ повинна бути підпорядкована реалізації цілей підприємства
Системний	системності	Взаємодія підприємств та фінансово-кредитних установ можлива лише при реалізації всіх складових елементів (кадрової, правової, інформаційної, методичної, процедурної), які в сукупності формують систему прямих та зворотних взаємозв'язків
	комплексності	Процес взаємодія реалізується з використанням набору методів, способів, інструментів тощо, поєднання яких забезпечує реалізацію поставлених цілей
Ситуаційний	економічної доцільності	Використання ситуаційного підходу до організації взаємодії повинно базуватися на економічній доцільності використання визначеного набору інструментів та методів

Джерело: складено автором

Ситуаційний підхід до організації взаємодії підприємства та фінансово-кредитної установи спрямований на реінжиніринг процесу такої взаємодії в умовах зміни зовнішнього середовища одного із учасників взаємодії.

При ситуаційному підході «найважливішим для ефективної організації є виявлення ключових ситуаційних чинників, тобто тих, які найбільшою мірою впливають на здатність організації бути конкурентоспроможною у переважній більшості ситуацій» [4].

За дослідженнями науковців, ситуаційний підхід використовується у наступних випадках:

1) коли неодноразово виникає необхідність у використанні одних і тих же процедур, які є відмінними від загальноприйнятих процедур управління взаємодією підприємств та банківських установ;

2) коли процес організації взаємодії вимагає використання нестандартних управлінських рішень, зумовлених впливом факторів зовнішнього середовища та необхідністю підтримання конкурентоспроможності учасників такої взаємодії.

Реалізація ситуаційного підходу в процесі взаємодії підприємств та фінансово-кредитних установ відбувається в періоди тимчасового погіршення фінансового становища одного із його учасників, що супроводжується виникненням проблемної заборгованості, погіршенням економічного середовища діяльності, що впливає на зниження активності співпраці підприємств та фінансово-кредитних установ тощо.

Прикладами реалізації ситуаційного підходу в діяльності банківських установ України є створення ситуаційного центру управління проблемною заборгованістю в комерційних банках [5].

Кожний із означених наукових підходів до організації взаємодії підприємств та банківських установ базується на системі принципів, які в сукупності відображають основні правила реалізації будь-якого виду такої взаємодії (табл. 2).

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Використання комплексу всіх означених підходів дозволяє досягти ефективності взаємодії підприємств та фінансових установ, однак не означає їх сталість та незмінність процедур їх застосування. Адже зміна умов конкуренції на ринку фінансових ресурсів та ринку виробників товарів і послуг в Україні, зміна економічних умов господарювання зумовлюють необхідність пошуку нових видів взаємодії, нових інструментів і процедур реалізації етапів такої взаємодії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Астапова Г.В. Оцінювання кредитоспроможності авіапідприємств-позичальників / Г.В. Астапова // Оцінювання кредитоспроможності авіапідприємств-позичальників у процесі їх корпоративної взаємодії із комерційними банками // Вісник Національного авіаційного університету. – 2013. – № 2(55). – С. 246-250.
2. Лепак Р.І. Форми фінансової взаємодії банків і підприємств : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Р.І. Лепак. – Львів, 2008. – 19 с.
3. Коваленко В.В. Фінансово-кредитна взаємодія банків і підприємств [Електронний ресурс] / Коваленко В.В. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1918>.
4. Чернобай Л.І. Теоретичні основи формування процесно-структурного підходу у менеджменті [Електронний ресурс] / Чернобай Л.І., Дума О.І. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080>.
5. Чернозуб О.О. Створення ситуаційного центру управління проблемною заборгованістю за кредитними операціями комерційного банку [Електронний ресурс] / Чернозуб О.О. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NMIV_2013/Economics/1_130776.doc.htm.
6. Яковишина Н.А. Особливості фінансової підтримки банками промислових підприємств на сучасному етапі розвитку економіки / Н.А. Яковишина // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6, Т. 1. – С. 266-268.

УДК 332.8

Макарова Г.С.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ РЕАЛЬНОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті досліджено теоретико-методологічні основи реальної капіталізації та визначено джерела реальної капіталізації будівельних підприємств України. В якості джерел реальної капіталізації будівельних підприємств України розглянуто власні джерела: прибуток будівельних підприємств, емісія цінних паперів, амортизаційні відрахування; і залучені джерела: державне фінансування, кредити комерційних банків, прямі іноземні інвестиції. Аналіз статистичних даних дозволив виявити наступні особливості: серед власних джерел лідирують амортизаційні відрахування, серед залучених – довгострокові кредити комерційних банків.

Ключові слова: капіталізація, реальна капіталізація, будівельне підприємство, прибуток, амортизація, кредитні ресурси, бюджетні ресурси, іноземні інвестиції.

Макарова А.С. АНАЛИЗ ИСТОЧНИКОВ РЕАЛЬНОЙ КАПИТАЛИЗАЦИИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

В статье исследованы теоретико-методологические основы реальной капитализации и определены источники реальной капитализации строительных предприятий Украины. В качестве источников реальной капитализации строительных предприятий Украины рассмотрены собственные источники: прибыль строительных предприятий, эмиссия ценных бумаг, амортизационные отчисления; и привлеченные источники: государственное финансирование, кредиты коммерческих банков, прямые иностранные инвестиции. Анализ статистических данных позволил выявить следующие особенности: среди собственных источников лидируют амортизационные отчисления, среди привлеченных – долгосрочные кредиты коммерческих банков.

Ключевые слова: капитализация, реальная капитализация, строительное предприятие, прибыль, амортизация, кредитные ресурсы, бюджетные ресурсы, иностранные инвестиции.